

Matvælaráðuneytið
Borgartúni 26
105 Reykjavík

Sent á samráðsgátt
Reykjavík, 24. febrúar 2023

Efni: Umsögn um drög að þingsályktunartillögu um matvælastefnu, mál nr. 31/2023

Þann 10. febrúar sl. birti Matvælaráðuneytið í samráðsgátt stjórnvalda drög að þingsályktunartillögu um matvælastefnu til ársins 2040 og óskaði eftir umsögn um efni draganna. Umsagnarfrestur var veittur til 24. febrúar 2023.

Samtök afurðastöðva í mjólkuriðnaði (hér eftir „**SAM**“) hafa tekið umrædd drög til skoðunar (hér eftir „**tillagan**“) og verður hér gerð grein fyrir sjónarmiðum samtakanna.

SAM fagna því að fram séu komin drög að tillögu til þingsályktunar um matvælastefnu til ársins 2040. SAM líta svo á að hér sé kominn grunnur að stefnu fyrir íslenska matvælaframleiðslu en telur þó mikilvægt að skýra og bæta ákveðin atriði.

A. Almennt um tillöguna

1. Mörg atriði í tillögunni tengjast eðlilega innbyrðis. Án þess að matvælaframleiðsla sé arðbær og skilyrði til þess tryggð verður hún ekki sá kjarni sem þarf til að tryggja byggðafestu né verðmætasköpun
2. Huga þarf vel að því að samkeppnishæfni innlendrar matvælaframleiðslu í ljósi okkar sérstöðu m.a. út frá legu landsins, náttúrfari og dreifðri byggð utan höfuðborgarsvæðisins. Allt þetta hefur áhrif á stöðu framleiðenda bæði innbyrðis og gagnvart markaði, vísast þar einnig til umsagnar SAM um drög að þingsályktunartillögu um landbúnaðarstefnu þar sem minnt er á jafnt aðgengi framleiðenda að markaði með tilliti til afurðaverðs.

B. Sjálfbærni matvælaframleiðslu

3. Þegar fjallað er um sjálfbærni matvælaframleiðslu er mikilvægt að líta ekki einungis til umhverfislegrar sjálfbærni heldur einnig til annarrar og þriðju stöða sjálfbærni; það eru efnahagsleg og félagsleg sjálfbærni. Komið er inn á ákveðna þætti félagslegrar sjálfbærni í 2. kafla tillögunnar „Samfélag“ en ekki er minnst á efnahagslega sjálfbærni utan g. liðar Framtíðarsýnar í tillögunni.
4. Minnt er á að bændur og fyrirtæki í landbúnaði, ekki síst í framleiðslu og vinnslu mjólkur, hafa ráðist í ýmis verkefni til að draga úr kolefnislosun og til að auka nýtingu hráefna. Hafa þær aðgerðir skilað góðum árangri þó enn sé hægt er að gera betur.
5. SAM taka undir umsögn SAFL varðandi sjónarmið um þörf á sértæku bókhaldi fyrir landbúnaðinn vegna kolefnis losunar og bindingar ef hægt á að vera að sýna fram á annars vegar núverandi stöðu og síðan árangur.

C. Samfélag

6. Mikilvægt er að landbúnaðinum sé búið skýrt lagalegt og stjórnsýslulegt starfsumhverfi, sem styður við rekstraröryggi og aukna verðmætasköpun. SAM leggja enn fremur áherslu á mikilvægi stöðugleika rekstrarumhverfis landbúnaðarins. Framleiðsluferill í framleiðslu og vinnslu mjólkur er langur og veltuhraði fjármagns hægur. Trú á framtíðina er því mikilvæg til að eðlileg fjárfesting verði í greininni.

D. Fæðuöryggi

7. Í tillögunni segir m.a. um fæðuöryggi: *“Skoða með heildstæðum hætti samspil loftslagsmála og fæðuöryggis þar sem aukin innlend framleiðsla getur leitt til meiri losunar gróðurhúsalofttegunda hér á landi.”* Með bættum framleiðsluháttum, tækni, nýsköpun og aðgerðum sem stuðla að bindingu kolefnis, er alls ekki sjálfsgefið að aukin framleiðsla þýði sjálfkrafa aukna losun kolefnis. Það væri öfug þróun ef í þágu þess síðarnefnda yrði dregið úr matvælaframleiðslu til þess eins að auka innflutning og þar með losun annarsstaðar.
8. Umræða um fæðuöryggi hefur verið hávær síðustu misseri, fyrst í ljósi heimsfaraldurs og síðan vegna innrásar Rússa í Úkraínu. Þetta snar breytti sýn ekki aðeins Íslendinga heldur heimsbyggðarinnar allar á matvælakeðjur heimsins. Aukin innlend fóðurframleiðsla, bætt nýting áburðar, bæði innflutts og hvers kyns lífræns áburðar er liður í að auka sjálfbærni og verðmætasköpun. Að þessu má sannarlega stuðla t.d. með hvötum sem gera bændum auðveldara að taka upp nýja tækni við dreifingu og geymslu búfjáráburðar svo dæmi sé nefnt.
9. Í dag stendur innlend framleiðsla undir um 99% af neyslu á mjólkurvörum samkvæmt skýrslu um fæðuöryggi á Íslandi, sem unnin var af Landbúnaðarháskóla Íslands að beiðni Kristjáns Þórs Júlíussonar, þáverandi sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra. Þetta segir þó ekki alla söguna því mjólk er næringarrík og inniheldur meðal annars lífsnauðsynlegar amínósýrur, kalk, vítamín og snefilefni (t.d. joð) sem nauðsynlegt er að fá úr fæðunni.

E. Matvælaöryggi

10. Ísland er í sérflokk þegar kemur að lítilli notkun sýklalyfja í landbúnaði, en það skiptir máli varðandi myndun sýklalyfjaónæmra baktería sem er talin mesta heilsufarsógn mannskyns. Öll mjólk sem framleidd er á Íslandi öll er gerilsneydd skv. reglugerð nr. 851/2012 en gerilsneyðing útrýmir öllum sjúkdómsvaldandi bakteríum sem mögulega geta verið til staðar í mjólkinni og er því mikilvæg til að tryggja öryggi mjólkurafurða. Þá er óheimilt að flytja inn ógerilsneyddar mjólkurvörur, t.d. osta. SAM taka undir það sem kemur fram í umsögn SAFL að liður 4.1 verði endurorðaður með eftirfarandi hætti: *„Stuðla að því að matvæli sem framleidd eru hér á landi séu áfram örugg og heilnæm.“*

F. Þarfir neytenda

11. SAM taka undir lið 5.1 um upplýsingar til neytenda. Margoft hefur komið fram í könnunum að þetta skiptir íslenska neytendum máli. Miklar framfarir eru á þessu sviði í upplýsingatækni.

Tilkoma t.d. QR kóða sem byggja á alþjóðlegum stöðlum (t.d. GS1) ryðja hér brautina. Mikilvægt að upprunamerkingar nái ekki einungis til matvöruverslana heldur einnig til mótuneyta og veitingahúsa, með sýnilegum hætti.

G. Niðurlag

SAM vilja áréttta að góð afkoma er lykillinn að því að þeir sem starfa í matvælaframleiðslu hafi getu og vilja til að leggja fjármuni í nýsköpun og nýjar fjárfestingar. Þannig má stuðla að aukinni verðmætasköpun ásamt sjálfbærni og samdrætti í losun kolefnislosun frá íslenskri matvælaframleiðslu.

H. Að lokum

SAM áskilja sér rétt til að koma á framfæri frekari ábendingum á síðari stigum. Eins eru samtökin tilbúin, sem ávallt fyrr, til að funda með Matvælaráðuneytinu um málefni matvælaframleiðslu og landbúnaðar.

Fyrir hönd Samtaka afurðastöðva í mjólkuriðnaði sf,

Sigurjón R Rafnsson

Stjórnarformaður